

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság
ítélete**

Az ügy száma: Pfv.V.21.097/2024/5. szám

A tanács tagjai: Dr. Puskás Péter a tanács elnöke
Dr. Gyarmathy Judit előadó bíró
Dr. Csesznok Judit Anna bíró
Dr. Suba Ildikó bíró
Dr. Varga Edit bíró

A felperes: név1
cím1

A felperes képviselője: Ügyvédi Iroda
ügyintéző: Dr. Orosz János ügyvéd
cím2

Az I. rendű alperes: név2
cím3

A II. rendű alperes: név3
cím4

A III. rendű alperes: név4
név5

Az alperesek képviselője: Ügyvédi Iroda
ügyintéző: Dr. Szabó-Strausz Dávid ügyvéd
cím5

A per tárgya: végrendelet érvénytelenségének megállapítása

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél: felperes

A másodfokú bíróság és a jogerős határozat száma: Fővárosi Törvényszék
52.Pf.630.575/2024/12. számú ítélet

Az elsőfokú bíróság és a határozat száma: Pesti Központi Kerületi Bíróság
17.P.86.074/2021/128. számú ítélet

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezi és az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi az I-III. rendű alpereseket, hogy 15 napon belül egyetemlegesen fizessenek meg a felperes részére 3.265.333 (hárommillió-kétszázhatvanötezer-háromszázharminchárom) forint együttes fellebbezési és felülvizsgálati eljárási költséget.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] Néhai K.G-né (a továbbiakban: örökhagyó) mind a felperesnek, mind az I., II. rendű alperesnek és a III. rendű alperes házastársának a nagynénje volt. Az örökhagyó 2020. május 22-én saját kezűleg írt magánvégrendeletet tett, amelyben minden ingó- és ingatlan vagyonát a felperesre hagyta.

[2] A 2020. december 22-én kelt, az örökhagyó névaláírásával és két tanú aláírásával ellátott írásbeli magánvégrendelet két gépelt oldalból áll, annak mind az első, mind a második oldalát aláírta az örökhagyó, valamint dr. H.Á. és B.É. ügyleti tanúk. A végrendelet második oldala utolsó bekezdésében a következő nyilatkozat szerepel a tanúk aláírása felett: „Alulírott tanúk az örökhagyó személyazonosságának ismeretében igazoljuk, hogy a végrendeletet az örökhagyó előttünk, együttes jelenlétünkben, saját kezűleg írta alá”.

[3] Az örökhagyó 2020. december 24-én elhunyt.

A kereseti kérelem és az alperesek védekezése

[4] A felperes végleges keresetében kérte, hogy a bíróság állapítsa meg a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2:9. § (1) bekezdése alapján, hogy az örökhagyó 2020. december 22-én kelt végrendelete (a továbbiakban: végrendelet) az I., II. és III. rendű alperes vonatkozásában érvénytelen, tekintettel arra, hogy örökhagyó a végrendelet tételének időpontjában az ügyei viteléhez szükséges belátási képességgel nem rendelkezett, ezért végrendeleti képessége teljesen hiányzott. Kérte továbbá, hogy a bíróság állapítsa meg örökhagyó végrendeletének érvénytelenségét arra tekintettel, hogy a végrendelet nem rendelkezik az írásbeli magánvégrendelet alaki kellékeivel a Ptk. 7:17. § (1) bekezdés b) pontja értelmében, mivel az aláírás nem az örökhagyó saját szabad aláírása, továbbá annak örökhagyó általi aláírásakor a végrendeleti tanúk nem voltak együttesen jelen. A felperes kérte I-III. rendű alpereseket a kereseti kérelme tűrésére kötelezni.

[5] Az I-III. rendű alperesek a kereset elutasítását kérték. Előadták, hogy a perbeli végrendelet készítése idején az örökhagyó teljes belátási képességgel rendelkezett, és állították, hogy a végrendeletet az örökhagyó a két tanú együttes jelenlétében írta alá.

Az első- és másodfokú ítélet

[6] Az elsőfokú bíróság ítéletével megállapította, hogy a végrendelet a peres felek viszonyában érvénytelen, a keresetet ezt meghaladóan – a tűrésre kötelezésre vonatkozó részében – elutasította.

[7] Az elsődleges kereseti kérelem körében széleskörű bizonyítást folytatott le. Az okirati bizonyítékok, továbbá a tanúk vallomása és a telefonbeszélgetések hanganyaga alapján arra a következtetésre jutott, hogy a perben rendelkezésre álló bizonyítékok egymásnak ellentmondó képet festenek az örökhagyó végrendelet megtételekori belátási képességéről. A felperes által csatolt fényképfelvételek és hangfelvételek – a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 269. § (1) bekezdés a) pontjára és (4) bekezdésére, a 30/1992. (V. 26.) AB határozatra, a 39/2007. (VI. 20.) AB határozatra,

valamint a bírói gyakorlatra utalással – mint a személyiségi jogot sértő bizonyítási eszközök perben való felhasználásáról rendelkezett, mivel azok készítése és felhasználása nem okoz aránytalan sérelmet, figyelemmel a favor testamenti elvének legteljesebb körű érvényre jutására.

[8] Kiemelte, hogy bár a felperes kérelmére kirendelt igazságügyi szakértők szakvéleménye szerint a rendelkezésükre álló orvosi dokumentáció alapján az örökhagyó a végrendelet megtételekor nagy valószínűséggel nem szenvedett olyan súlyos mentális zavarban, ami a végrendelet megtételéhez szükséges belátási képességét jelentősen korlátozta volna, megítélése szerint – figyelemmel arra, hogy a szakértők arra tekintettel adtak „valószínűségi” szakvéleményt, hogy az örökhagyó végrendelet tételkori állapotára vonatkozóan nem állt rendelkezésre orvosi irat – a mérlegelés során figyelembe kellett venni egyéb, az akkori állapotát észlelő személyek – tanúk, valamint az I. és III. rendű alperes – nyilatkozatait is. E vallomások és nyilatkozatok részletes értékelése után arra a következtetésre jutott, hogy az örökhagyó a végrendelet tételének időpontjában az ügyei viteléhez szükséges belátási képességgel nem rendelkezett, ezért végrendeleti képessége teljesen hiányzott, tehát a végrendelet a Ptk. 2:9. § (1) bekezdése értelmében érvénytelen.

[9] A másodlagos kereseti kérelem körében azt vizsgálta, hogy az allográf végrendelet rendelkezik-e az írásbeli magánvégrendelet alaki kellékeivel. Utalt arra, hogy az eljárás során kirendelt szakértő aggálytalan véleménye alapján a végrendeleten található névaláírások az örökhagyótól származnak, és a „vezetett kéz” lehetősége is kizárt.

[10] A végrendelet aláírásának a körülményeként rögzítette, hogy B.É. tanúvallomása szerint amíg a szobában tartózkodott a végrendelet aláírása miatt, addig azt senki más nem írta alá, illetve az örökhagyó nem szólt semmit, mert nem is tudott megszólalni, továbbá kijelentette, hogy ő olyat nem hallott, hogy az örökhagyó a végrendeleten lévő aláírását magáénak ismerte volna el. Kitért arra, hogy a másik végrendeleti tanú, dr. H.Á. ezzel szemben azt a vallomást tette, hogy a végrendelet aláírása előtt ketten voltak egy helyiségben az örökhagyóval, a végrendeletet az örökhagyó elolvasta, azt a tanú fel is olvasta neki, és az örökhagyó a végrendeletet előtte írta alá önállóan. Utalt arra is, hogy dr. H.Á. vallomása szerint miután megérkezett a másik végrendeleti tanú (B.É.), kijelentette, hogy az örökhagyó végrendeletet tett, és az örökhagyó az ő kétszeri kérdésére mind a kétszer úgy válaszolt, hogy a végrendeletén lévő aláírást a sajátjának ismeri el, amit I. és III. rendű alperesek is hallottak, dr. H.Á. ezt követően írta alá tanúként a végrendeletet.

[11] B.É. szavahihetőségét megkérdőjelező körülményt nem állapított meg, ezzel szemben dr. H.Á. tanúvallomását nem fogadta el befolyástól mentesnek, mert – indokolása szerint – dr. H.Á. és az I. rendű alperes is úgy nyilatkozott, hogy baráti viszony fűzi őket össze, valamint a tanú már a perbeli idézést megelőzően is többször egyeztetett a jelen per állásáról az I. rendű alperessel, az I-III. rendű alperesek a per alatt legalább háromszor beszéltek vele. Ezekből a körülményekből dr. H.Á. tanú elfogultságára következtetett, így vallomását a bizonyítékok mérlegelése során figyelmen kívül hagyta. A további bizonyítékok mérlegelése alapján pedig arra a következtetésre jutott, hogy nem nyert bizonyítást, hogy az örökhagyó a más által írt végrendeletet két tanú együttes jelenlétében írta alá, és az sem, hogy az aláírását két tanú előtt, azok együttes jelenlétében a magáénak ismerte el, így döntése szerint a végrendelet a Ptk. 7:17. § (1) bekezdés *b)* pontja szerinti alaki hiba következtében érvénytelen. Utalt arra is, hogy a kereseti kérelem elbírálásánál figyelemmel volt arra, hogy a felperes bizonyítási szükséghelyzetben volt.

[12] Az alperesek fellebbezése – és a felperes csatlakozó fellebbezése – folytán eljárás másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és a keresetet elutasította.

[13] Kiemelte: a felperesnek az örökhagyó végrendelezési képességével összefüggő kereseti kérelmének vizsgálata kapcsán az elsőfokú bíróság figyelmen kívül hagyta, hogy az igazságügyi szakértők nyilatkozatuk szerint a szakvéleményük kialakításához a perben rendelkezésre álló valamennyi bizonyítékot megvizsgálták (például fényképfelvételeket, tanúk nyilatkozatait) és az azokban foglaltakat a véleményük kialakításakor figyelembe vették. Hangsúlyozta: a végrendelet érvénytelenségének megállapítása iránti perben az örökhagyó belátási képességének hiányára alapítottnan a végrendelet érvénytelenségét csak akkor lehet megállapítani, ha az örökhagyó végintézkedés időpontjában fennálló cselekvőképtelensége minden kétséget kizáró módon bizonyított, az örökhagyó cselekvőképtelenségét pedig – mivel az szakkérdés – csak egyértelmű és kategorikus szakértői vélemény alapján lehet megállapítani, ami álláspontja szerint az adott esetben hiányzott. Utalt arra, hogy mivel ebben a perben a felperest terhelte annak bizonyítása, hogy az örökhagyó a végrendelezés napján nem rendelkezett az ügyei viteléhez szükséges belátási képességgel, amit viszont egyértelmű és kategorikus szakvélemény hiányában nem lehetett megállapítani, a bizonyítatlanságot a felperes terhére értékelve ezt a keresetet alaptalannak találta. Hozzátette, hogy az elsőfokú bíróság maga is úgy foglalt állást az ítéletének indokolásában, hogy a bizonyítékok ebben a körben ellentmondó képet festenek, ami önmagában kizárja a belátási képesség hiányának kétséget kizáró bizonyítottságát.

[14] A második kereseti kérelemmel összefüggésben osztotta az elsőfokú bíróság 45/III. sorszámú végzésében foglalt, az alperesek további – az örökhagyó aláírásának utólag sajátkénti elismerésére és annak körülményeire vonatkozó – tényállításának a Pp. 214. § (3) és (4) bekezdésének megsértése miatti figyelmen kívül hagyására vonatkozó döntését.

[15] Ezen túl mellőzte az elsőfokú ítélet indokolásából a bizonyítási szükséghelyzetre történő utalást, mert indokolása szerint a felperes nem valószínűsítette, hogy a bizonyítási indítványához nélkülözhetetlen adatokkal kizárólag az alperesek rendelkeznének, továbbá okfejtése szerint a felperes nem volt akadályoztatva a bizonyításban.

[16] Rámutatott: az elsőfokú eljárás során bebizonyosodott, hogy az örökhagyó a végrendeletet nem két tanú együttes jelenlétében írta alá, de utalt arra, hogy a végrendelet akkor is érvényes, ha az örökhagyó az aláírását két tanú együttes jelenlétében magáénak ismerte el, amit a bizonyítási eljárás során dr. H.Á. tanú állított, míg B.É. tanú azt cáfolta.

[17] dr. H.Á. „elfogultságával” kapcsolatban osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját, de indokolása szerint a másik végrendeleti tanú, B.É. sem tekinthető elfogulatlannak. Kifejtette, hogy a vallomása ellentétes számos más bizonyítékkal, az aggálytalan írásszakértői szakvélemény ellenére azt a vallomást tette, hogy a végrendelet aláírása idején a néhai „nem is tudott megszólalni, homályos volt a szeme” (34. sorszámú jegyzőkönyv 15. oldal 7. bekezdés), valamint „2020 decemberében (tehát a tanú szerint már a végrendelet aláírást megelőzően legalább 20 nappal is) az örökhagyó már nem olvasott, a tollat nem bírta felvenni” (34. sorszámú jegyzőkönyv 13. oldal 4. bekezdés). Értékelése szerint, ha a tanú az örökhagyó állapotát a tényadatokból következő valóságos állapothoz képeset ennyire eltérően írta le (írásra képes állapotban volt, szemben a tanú által előadottakkal) az aggályossá teszi a vallomása egészét. A vallomás aggályos voltának megítélésénél figyelembe vette azt is: peradat van arra, hogy B.É. tanú és a III. rendű alperes a per folyamatban léte alatt kapcsolatba léptek egymással, ahol szóba kerültek az örökhagyóról a tanú által készített fényképek is, amelyek egy részét az I. rendű alperes törölni kérte, utóbb azonban a felperes csatolta őket az örökhagyó kedvezőtlen egészségi állapotának a bizonyítékaként. Kitért arra is: a végrendeleti tanúk szembesítéskor a végrendelet aláírásának a körülményeit illetően határozott tényállítás helyett B.É. az „én úgy emlékszem” szófordulatot használta (34. sorszámú tárgyalási 24. oldal negyedik bekezdés), ami egyfajta bizonytalanságra utal.

Mindezek okán úgy ítélte meg, hogy vallomása aggályos, nem értékelhető nyomatékosabb bizonyítéknak, mint a másik végrendeleti tanú ellentétes tartalmú vallomása.

[18] Indokolása szerint a Pp. 265. § (1) bekezdése alapján a felperest terhelte annak bizonyítása, hogy a végrendelet aláírására a Ptk. 7:17. § (1) bekezdésének *b)* pontjának megsértésével került sor. Mivel az adott ügyben írásszakértői vélemény támasztja alá, hogy a végrendeletet az örökhagyó írta alá, de a felek által nem vitatottan az aláírás nem két tanú együttes jelenlétében történt, álláspontja szerint a Pp. 265. § (1) bekezdéséből következően a felperesnek azt kellett bizonyítania, hogy a végrendelet nem felel meg annak a feltételnek, hogy az örökhagyó a végrendeleten szereplő aláírását két tanú előtt, azok együttes jelenlétében magáénak ismerte el.

[19] Ebben a körben abból indult ki, hogy a két végrendeleti tanú egymással ellentétes tartalmú vallomást tett, de mivel a kifejtettek szerint egyikük vallomását sem tekintette önmagában perdöntő bizonyítéknak, ebből érvelése szerint az következik, hogy a felperes nem bizonyította kétséget kizáróan a második kereseti kérelme alapjául megjelölt érvénytelenségi ok fennállását sem. A végrendeletet ezért ebből az okból sem találta érvénytelennek, így a keresetet elutasította.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

[20] A jogerős ítélettel szemben a felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, amelyben – annak tartalma szerint – a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, és elsődlegesen az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását, másodlagosan a másodfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását kérte.

[21] Állította, hogy a jogerős ítélet az ügy érdemi elbírálására kihatóan jogszabálysértő. Hivatkozott Magyarország Alaptörvénye XXVIII. cikk (1) és (2) bekezdésének, 25. cikk (1) és (2) bekezdésének, 28. cikkének, a Ptk. 2:9. § (1) bekezdésének, 7:3. § (1) bekezdésének, 7:10-7:18. §-ának, 7:19. § (1) és (3) bekezdésének, 7:24. §-ának, 7:37. § (1)-(3) bekezdéseinek, 7: 40. § (1) és (2) bekezdésének, valamint a Pp. 265-266. §-ának, 279. § (1) bekezdésének, 294. § (6) bekezdésének, 369. §-ának és 370. § (1)-(4) bekezdéseinek a megsértésére.

[22] Az eljárásjogi jogszabálysértések tekintetében hivatkozott a felülbírálati jogkör túllépésére. Állította, hogy a tisztességes eljárás követelményével ellentétes az a másodfokú eljárás, amelyben a bíróság ítéletében jogszabálysértően felülmérlegeli és felülbírálja az elsőfokú bíróság által lefolytatott bizonyítás, szembesítés tényét, és annak helytelen, okszerűtlen felülbírálatára alapítja érdemi határozatának egészét. Álláspontja szerint teljesen alaptalan a másodfokú bíróságnak az az értelmezése, amely szerint az örökhagyót gondozó végrendeleti tanú vallomása aggályos, e körben sérelmezte, hogy a másodfokú bíróság a Pp. 294. § (6) bekezdésének a megsértésével a szembesítésből kiragadott nyilatkozattal támasztja alá indokolását. Tévesnek tartotta továbbá, hogy a másodfokú bíróság – a tanúkat közvetlenül meghallgató elsőfokú bíróság értékelése ellenére – a tanúvallomás „úgy emlékszem” fordulatát bizonytalanságnak értékelte, továbbá a Pp. 279. § (1) bekezdésének a megsértésével a tanú vallomásában foglaltakat nem egybevetve és összességében értékelte, hanem a szövegkörnyezet figyelmen kívül hagyásával kiragadott bizonyos részeket, és azokat is rosszul értelmezte.

[23] Hangsúlyozta: a másodfokú bíróság a tényállás megváltoztatására csak szűk körben, okszerűtlen mérlegelés vagy további bizonyítás lefolytatása esetén jogosult; azonban a másodfokú bíróság az adott esetben B.É. tanúvallomásának értékelését nem tekintette okszerűtlennek, erre vonatkozó indokolást a másodfokú döntés nem tartalmaz, ennek hiányában azonban – érvelt a Kúria Gfv.30.254/2023/6. számú döntésére hivatkozva – a tanú vallomásának értékelését nem mérlegelhette felül.

[24] A fentiekre tekintettel álláspontja szerint a másodfokú bíróság eljárása sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (7) bekezdéseit, 25. cikk (1) és (2) bekezdését, 28. cikkét, továbbá a Pp. 279. §-át, 369. §-át és 370. §-át arra is tekintettel, hogy a másodfokú bíróság az ügy eldöntése szempontjából számos jelentős tényt és körülményt nem vett figyelembe, a meghallgatott tanúk vallomását nem vagy tévesen értékelte, a tanúvallomások és a felek nyilatkozatainak egy-egy elemét kiragadva hozott jogszabálysértő ítéletet.

[25] Kifogásolta, hogy a másodfokú bíróság nem vette figyelembe: az I-III. rendű alperesek fellebbezésükben nem adtak elő olyan érvelést, amely azt tartalmazná, hogy a másodfokú bíróság az örökhagyó gondozását ellátó végrendeleti tanú elfogultságát a szakértői véleménnyel történő – állítólagos – konkurálás okán állapítsa meg, ekként a másodfokú bíróság megsértette a Pp. 370. § (1) bekezdésében az ítélet felülbírálatára vonatkozó rendelkezéseket.

[26] Utalt arra is, hogy az I-III. rendű alperesek az örökhagyó gondozását ellátó végrendeleti tanú perben tett tanúvallomásának hatására tényállításukat megváltoztatták és azt állították: az örökhagyó az aláírását a két tanú és alperesek előtt saját aláírásának ismerte el, azonban ezt az alperesi nyilatkozatot mind az első-, mind pedig a másodfokú bíróság hatálytalannak tekintette. Hangsúlyozta: a perben nem vitatott tény az, hogy az örökhagyó a tanúk együttes jelenlétében nem írta alá a végrendeletet, amely önmagában megalapozza a végrendelet érvénytelenségét, tekintve, hogy a végrendelet szövegezése nem a valóságnak megfelelően történt.

[27] Rámutatott, hogy a végrendelet a tanúk együttes jelenlétében történő aláírást tartalmazza, nem pedig az aláírás tanúk előtti utólagos elismerését. Kiemelte, hogy a lefolytatott bizonyítási eljárás alapján eleget tett az öt terhelő bizonyítási kötelezettségnek, ennek következményeit azonban a másodfokú bíróság a Pp. 265. § (1) bekezdését, 266. § (1) és (3) bekezdését jogszabálysértő módon eltérően értékelte.

[28] Kiemelte azt is: a másodfokú bíróság döntése sérti a közvetlenség elvét, mert kizárólag az okiratok alapján, azok téves és nem megfelelő értelmezése következtében jutott a keresetet elutasító döntésre. Hangsúlyozta, hogy a perben csak B.É. végrendeleti tanú tekinthető minden peres féltől függetlenül, elfogulatlanak, ekként nyilatkozatát figyelembe kell venni a jogvita elbírálása során. Érvelése szerint a jogerős ítélet sérti a Pp. 279. § (1) bekezdését is, mert a másodfokú bíróság a rendelkezésére álló bizonyítékokat „súlyosan okszerűtlenül” értékelte, figyelmen kívül hagyta a bizonyítandó körülményeket és tényeket, továbbá az elsőfokú eljárás során beszerzett bizonyítékokat.

[29] Az anyagi jogi jogszabálysértés körében a Ptk. 2:9. § (1) bekezdésének, 7:3. § (1) és (2) bekezdésének, 7:13. §-ának, 7:16. § (1) bekezdésének, 7:17. § (1) bekezdésének megsértésére hivatkozott. Az alaki kellékek hiányával összefüggésben azt emelte ki, hogy az alperesek ellenkérelemben foglalt állításukat – miszerint a végrendeletet az örökhagyó a tanúk együttes jelenlétében írta alá – B.É. tanúvallomását követően megváltoztatták, amely további, az aláírás utólagos, tanúk előtti elismerésére vonatkozó tényállítást a jogerős ítéletben foglaltak szerint is figyelmen kívül kellett hagyni, így a végrendelet nem felelt meg a Ptk. 7:17. § (1) bekezdés b) pontjában írt alaki követelményeknek, ezért az érvénytelen. Ebben a körben hangsúlyosan hivatkozott az I-III. rendű alperesek eltérő és ellentmondásos nyilatkozataira, valamint B.É. – elfogulatlanak tekinthető – tanúvallomására, amellyel összefüggésben iratellenes bizonyítékértékelésre is utalt B.É. és az I. rendű alperes ... Pályaudvarnál történt találkozása és a fényképfelvételek törlésére vonatkozó kérés kapcsán.

[30] Az örökhagyó beszámítási képességével összefüggésben azt emelte ki, hogy az elsőfokú bíróság a szakvéleményt is értékelte, emellett azonban az ítéletét nem kizárólag arra, hanem a Pp. 279. § (1) bekezdésének megfelelően valamennyi, a perben beszerzett bizonyíték együttes mérlegelésére alapította. Ezzel ellentétben – érvelt – a jogerős ítélet nem tartalmazza

a bizonyítékok értékelését, sem a tanúvallomások, sem a csatolt hangfelvételek vonatkozásában, ekként szerinte annak indokolása hiányos, nem felel meg a jogszabályi követelményeknek. E körben utalt a BH1997. 340., BH2012. 173., BDT2015. 3348., EBH2018. 13. számon megjelent eseti döntésekre. Mindezek alapján szerinte szakértői módszerekkel nem kimutatható, hogy a végrendelet tételekor az örökhagyó milyen mentális állapotban volt, azonban a körülmények és egyéb peradatok összességében történő értékelésével jogszerű következtetésre jutott az elsőfokú bíróság akkor, amikor az örökhagyó belátási képességének hiányát állapította meg.

[31] Az I-III. rendű alperesek felülvizsgálati ellenkérelmükben a jogerős ítélet hatályában fenntartását kérték.

[32] Értelmezésük szerint a felperes ugyan számos eljárásjogi és anyagi – sőt alaptörvényi – rendelkezés megsértését jelöli meg, valójában mindezek sérelmét lényegében ugyanazon Pp-rendekezés, a Pp. 279. § (1) bekezdésének sérelméből eredezteti. Megítélésük szerint tehát a felperes a bizonyítás – felülvizsgálat során tiltott – felülmérlegelését célozza. E vonatkozásban hivatkoztak a Kúria Pfv.20.465/2024/12., Pfv.21.053/2023/12., Pfv.20.703/2023/11. számú döntéseire.

[33] Megjegyezték, hogy a felperes a Pp. 265-266. §-ainak sérelmét pusztán állítja, azonban erre vonatkozó jogi érvelést nem terjesztett elő.

[34] Vitatták, hogy a másodfokú bíróság a szembesítés szabályait megsértette; azt a körülményt, hogy a másodfokú bíróság a szembesítés, mint eljárási cselekmény során a tanú által használt szavakat értékelte, nem a szembesítés eredménye meg nem engedett megváltoztatásának, hanem a szabad bizonyítás elvéből fakadó lehetőségnek látták.

[35] Kiemelték: a másodfokú bíróság helytállóan minősítette okszerűtlennek az elsőfokú bíróság által fogantatosított bizonyítás eredményét, és az kellően meg is indokolta. Utaltak arra is, hogy a bírói mérlegelés felülbírálatának általános kizárása és a nyilvánvalóan okszerűtlen esetekre való korlátozása csak a felülvizsgálati eljárásban érvényesülő szabály, a másodfokú bíróság a bizonyítás eredményét felülmérlegelheti, utaltak a BH2024. 85. számon megjelent eseti döntésre.

[36] B.É. tanúvallomása aggályosnak értékelésével összefüggésben utaltak arra, hogy a másodfokú bíróság ebbéli döntését részletesen megindokolta; következtetése a logika szabályaival nem ellentétes, és nem okszerűtlen.

[37] Álláspontjuk szerint a jogerős ítélet nem sérti a megjelölt anyagi jogi rendelkezéseket sem, a végrendelet alaki érvényessége körében előterjesztett kereseti kérelem kapcsán nem okoz jogsértést az, hogy a perbeli végrendelet szövege nem azt a szófordulatot tartalmazza, hogy „sajátjának ismeri el”. Rámutattak: a további anyagi jogi szabályok sérelmét a felperes a Pp. 279. § (1) bekezdésének sérelmén keresztül, azaz a bizonyítékok téves értékelésére hivatkozással állítja, nem pedig az egyes anyagi jogszabályi rendelkezések önmagában vett tartalmi sérelme miatt.

[38] Alaptalannak tartották azt a felülvizsgálati érvelést, amely szerint a jogerős ítélet a bizonyítékokat nem „összességében”, hanem csak „egyenként” vizsgálta, valamint az indokolási kötelezettség megsértését is.

A Kúria döntése és jogi indokai

[39] A felülvizsgálati kérelem alapos az alábbiak szerint.

[40] A Pp. 406. § (1) bekezdésében és a 424. § (1) bekezdésében foglaltak együttes értelmezéséből következően az eredményes felülvizsgálatot anyagi jogi vagy eljárásjogi jogszabálysértés egyaránt megalapozhatja; utóbbi azonban csak akkor, ha annak az ügy érdemi elbírálására lényeges kihatása volt.

[41] A felülvizsgálat nem a per folytatása, nem egyfajta „harmadfokú” eljárás, hanem szigorú eljárási szabályok szerinti rendkívüli perorvoslat, kivételes eszköz a jogerő áttörésére, amelynek során a Kúria a Pp. 423. § (1) bekezdése alapján kizárólag a felülvizsgálati kérelem korlátai között, az abban megjelölt jogszabályok, illetve a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben való eltérés tekintetében vizsgálja a jogerős ítélet jogszabálysértő, illetve a kúriai határozattól jogkérdésben eltérő voltát. A felperes a jogerős ítélettel szemben mind eljárási, mind anyagi jogszabályok megsértése miatt élt felülvizsgálattal.

[42] A felperes az elsődleges keresetében arra hivatkozott, hogy az örökhagyónak a végrendelezkéskor hiányzott a belátási képessége. A Kúria ezzel kapcsolatban kiemeli, hogy a Ptk. 2:9. § (1) bekezdése és 7:11. §-a alapján végrendelet érvénytelenségének megállapítása iránti perben az örökhagyó belátási képességének hiányára alapítottnak a végrendelet érvénytelenségét csak akkor lehet megállapítani, ha az örökhagyó végintézkedés időpontjában fennálló úgynevezett állapot-cselekvőképtelensége minden kétséget kizáró módon bizonyított (Kúria Pfv.VII.20.023/2023/7.). Az örökhagyó cselekvőképtelenségét egyértelmű és kategorikus szakértői vélemény alapján lehet megállapítani (Kúria Pfv.I.21.454/2012/4., Pfv.I.20.149/2013/5., Pfv.I.20.180/2018/14.). Nem megalapozott tehát a felperesnek az az érvelése, hogy mivel az örökhagyó végrendelet tételekor fennálló mentális állapota szakértői módszerrel nem kimutatható, azt a perben beszerzett valamennyi bizonyíték alapján kell megítélni. E vonatkozásban helyesen emelte ki a másodfokú bíróság, hogy a szakértők az örökhagyó mentális állapotát a per rendelkezésre álló adatai, és nemcsak az egészségügyi dokumentáció alapján vizsgálták, és azok alapján alakították ki véleményüket.

[43] Az örökhagyó cselekvőképtelenségét a perben – a felek által nem vitatottan – a felperesnek kellett bizonyítania. A másodfokú bíróság helytállóan jutott arra a következtetésre: a bizonyítékok alapján nem volt megállapítható egyértelműen az, hogy az örökhagyó a végrendelet tételekor nem rendelkezett az ügyei viteléhez szükséges belátási képességgel. A perben kirendelt igazságügyi szakértők egyezően állapították meg, hogy az örökhagyó állapot-cselekvőképtelensége kétséget kizáró módon a végrendelet megtételekor nem volt megállapítható. Ez helyesen nem a szakértői módszer alkalmazhatatlanságát, hanem az állított állapot cselekvőképtelenség bizonyíthatatlanságát jelenti, ami a felperes terhére esik.

[44] A felperes felülvizsgálati érvelésével kapcsolatban a Kúria mindenekelőtt azt emeli ki, hogy kivételesen, akkor van mód a bizonyítékok felülvizsgálati eljárásban történő felülmérlegelésére, ha az eljáró bíróságok mérlegelése nyilvánvalóan okszerűtlen, iratellenes vagy logikátlan volt, ebben az esetben ugyanis az egyébként szabad bírói mérlegelés szabályai – a logika alapvető tételeivel szemben is – olyan durván sérülnek, hogy bár a bizonyítékokból csak egy bizonyos következtetés adódhat, a jogerős ítéletet hozó bíróság ettől eltérő következtetésre jut (Kúria Pfv.V.21.265/2022/8.). Ez a szabály azonban kizárólag a felülvizsgálati eljárásban érvényesül, ilyen megkötés a másodfokú eljárásban nem áll fenn: a másodfokú bíróság a Pp. 369. § (3) bekezdés a) pontja értelmében a bizonyítás eredményét okszerűtlennek minősítve felülmérlegelheti az elsőfokú bíróság által beszerzett bizonyítékokat, akkor is, ha az elsőfokú bíróság mérlegelését nem tekintette nyilvánvalóan okszerűtlennek (Kúria Pfv.V.20.459/2023/5.). E feltételeknek a másodfokú bíróság eljárása, az annak eredményeként meghozott jogerős ítélete eleget tett: határozatában a másodfokú bíróság részletesen indokolta mérlegelése szempontjait, arra alapított ítéleti döntését, és azt, hogy milyen okból nem tartotta helytállónak az elsőfokú bíróság döntését az örökhagyó belátási képessége tekintetében. A felülvizsgálati eljárásban pedig nem merült fel olyan körülmény, amely indokolta volna a másodfokú bíróság mérlegelésének nyilvánvalóan okszerűtlenné történő minősítését.

[45] A Kúria a fentiekkel összefüggésben utal arra is: tévesen állítja a felperes, hogy a másodfokú bíróság az örökhagyó belátási képességének hiányára alapított keresetének

elbírálásakor nem adott számot a bizonyítékok értékeléséről. A másodfokú bíróság ítéletének [56] – [57] bekezdésében fejtette ki, hogy az igazságügyi szakértők a perben rendelkezésre álló valamennyi bizonyíték (fényképfelvételek, tanúvallomások) figyelembevételével alakították ki a szakvéleményüket. A másodfokú bíróság ítéletének [58] bekezdésében értékelte a további bizonyítékokat is, különösen a tanúvallomásokat, amelyek ellentmondásosságát – helyesen – a felperes terhére értékelte. Ily módon a jogerős ítélet nem áll ellentétben a Kúria felülvizsgálati kérelemben hivatkozott, Pfv.I.21.347/2011. (megjelent: BH2012. 173.) számú döntésével és Kfv.V.35.239/2017. (megjelent: EBH2018.K.13.) számú döntésével sem, mert a másodfokú ítélet indokolásából egyértelműen kitűnik, hogy a bizonyítékok mérlegelése során melyek voltak azok a körülmények, amelyeket a bíróság irányadónak vett, és az ítélet az előterjesztett kereset minden egyes részére tartalmaz rendelkezést és indokolást.

[46] A felperes azt is állította, hogy a végrendelet nem rendelkezik a Ptk. 7:17. § (1) bekezdés *b)* pontja szerinti alaki érvényességi kellékekkel, vagyis azt nem két tanú együttes jelenlétében írta alá az örökhagyó, vagy nem ismerte el két tanú együttes jelenlétében azt, hogy az aláírás tőle származik. Mivel a felperes a végrendelet tételkor nem volt jelen, nem bírt tudomással arról, hogyan történt a végrendeletkezés, ennek megfelelően Ptk. 7:17. § (1) bekezdés *b)* pontja mindkét fordulatának megfelelő hivatkozást előadta és elő is adhatta.

[47] Az I-III. rendű alperesek – akik közül az I. és a III. rendű alperes a végrendeletkezéskor jelen volt – mindezek ismeretében alapították a védekezésüket arra a tényállításra, hogy az örökhagyó a végrendeletet a két tanú előtt írta alá; egyébként ezt tartalmazta maga a végrendelet is. A perfelvételt követően, az érdemi tárgyalási szakban a végrendelet ügyleti tanúi egybehangzóan azt a vallomást tették, hogy a végrendeletet dr. H.Á. tanú jelenlétében írta alá az örökhagyó, majd ezt követően hívták oda a másik tanút, és a másik tanú ezt követően írta alá az okiratot. Ezek után az I-III. rendű alperesek akként módosították korábbi tényállításukat, hogy az örökhagyó a végrendeleten elhelyezett aláírását két tanú előtt magáénak ismerte el, de a tényállítás megváltoztatását az elsőfokú bíróság a Pp. 214. § (3) – (4) bekezdése alapján a 45/III. sorszámú végzésében nem tette lehetővé. Ezzel a döntéssel a másodfokú bíróság is egyetértett, de az I-III. rendű alperesek meg nem engedett tényállítás-változtatása eljárásjogi következményeinek értékelését elmulasztotta.

[48] Az I-III. rendű alperesek érdemi tárgyalási szakban történt tényállítás változtatását – mivel az nem felelt meg a Pp. 214. § (3) és (4) bekezdésében foglaltaknak – a Pp. 214. § (5) bekezdése alapján figyelmen kívül kellett hagyni, és ily módon az újabb tényállítások bizonyítottsága körében – arra is figyelemmel, hogy a felperes keresetváltoztatását követően az alperesek ellenkérelmüket nem változtatták meg – a másodfokú bíróság sem foglaltatott volna állást.

[49] A végrendeleti tanúk tanúvallomásának a fentiekkel szorosan összekapcsolódó következménye: az I-III. rendű alpereseknek az arra vonatkozó állítása, egyúttal a végrendeletnek, mint teljes bizonyító erejű magánokirati formájú okiratnak az a tartalma, hogy az örökhagyó a Ptk. 7:17. § (1) bekezdés *b)* pont első fordulata szerint a két tanú előtt írta alá a végrendeletet, megdőlt. Emiatt pedig – összhangban a Pp. 265. § (1) bekezdésében és 325. § (3) bekezdésében foglaltakkal – az I-III. rendű alpereseknek állt érdekében annak bizonyítása, hogy az örökhagyó a végrendeleten elhelyezett aláírását két tanú előtt a magáénak ismerte el. Mivel az I-III. rendű alpereseknek az ennek megfelelő, a Ptk. 7:17. § (1) bekezdés *b)* pont második fordulatára vonatkozó tényállítás-változtatását a Pp. 214. § (5) bekezdése alapján figyelmen kívül kellett hagyni, abban a körben a továbbiakban nem kellett bizonyítást lefolytatni, és a bíróságoknak nem kellett a Pp. 265. § alapján tájékoztatni a feleket, hogy bizonyítsák az eltérő, korábban elő nem adott tényállításukat. Következésképpen az első- és másodfokú bíróságnak nem állt fenn a Pp. 237. § szerinti

anyagi pervezetési kötelezettsége sem e tekintetben, de a bizonyítatlanság következménye sem terhelhette a felperest.

[50] Mindezek okán az újabb, a Pp. 214. § (3) – (4) bekezdésének tilalmába ütköző és a Pp. 214. § (5) bekezdése alapján figyelmen kívül hagyandó tényállítások bizonyítottsága körében a másodfokú bíróság sem foglalhatott volna állást, és a Pp. 265. §-át megsértve jutott arra a következtetésre az ítéletének [67] – [68] bekezdésben, hogy azokkal összefüggésben melyik felet terheli a bizonyítatlanság következménye. A másodfokú bíróság álláspontjával szemben azt, hogy nem került bizonyításra az, hogy a végrendelet megfelel-e a Ptk. 7:17. § (1) bekezdés *b)* pont második fordulatában foglalt anyagi jogi feltételeknek, nem lehetett a felperes terhére értékelni, mivel erre nézve nem is volt a perben figyelembe vehető tényállítás. Egyúttal azonban azt, hogy a Ptk. 7:17. § (1) bekezdés *b)* pontjának első fordulata szerinti végrendelkezésre vonatkozó, az I-III. rendű alperesek által előadott tényállítás megdőlt, az ő terhükre kellett értékelni akként, hogy a végrendelet a megjelölt okból érvénytelen. Mindebből következően a másodfokú bíróság eljárási szabálysértése miatt a másodfokú bíróságot nem kellett új eljárásra utasítani, hanem lehetőség volt – a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését követően – az elsőfokú bíróság másodlagos kereseti kérelem körében érdemben helyes ítéletének a helybenhagyására, a fentiek szerint eltérő indokolás mellett.

[51] A Kúria utal arra is: a tanúk feltételezett elfogultságára hivatkozással a bíróság a tényállás megállapításához szükséges bizonyítást nem mellőzheti (Kúria Pfv.V.22.133/2017/9.), mivel a bíróság feladata, hogy meghatározza a tanúvallomás bizonyító erejét, felhasználhatóságát, hitelt érdemlőségét és jelentőségét az adott anyagi jogi jogvitában (Kúria Pfv.II.20.406/2021/6.). A felperes helytállóan hivatkozott arra, hogy a másodfokú bíróság egyes részleteket kiragadott B.É. tanúvallomásából, de ennek mérlegelésére nem volt szükség, mivel a perben előadott tények alapján a végrendelet a Ptk. 7:17. § (1) bekezdés *b)* pontjában meghatározott alaki követelményeknek nem felelt meg, ezt pedig az alperes terhére kellett értékelni.

[52] A felperes a felülvizsgálati kérelemben a Ptk. 7:19. §-ának és 7:40. §-ának megsértését is állította, de ezeket a hivatkozásait nem indokolta. A felülvizsgálati kérelem egymással szorosan összefüggő kötelező tartalmi kellékei a jogszabálysértés és a megsértett jogszabályhely megjelölése, valamint annak kifejtése, hogy a fél a határozat megváltoztatását milyen okból kívánja [Pp. 413. § (1) bekezdés]. Ezen együttes törvényi feltételeknek a fél akkor tesz eleget, ha egyrészt a megsértett jogszabályhelyet konkrétan megjelöli, másrészt a hivatkozott jogszabálysértést tartalmilag is körülírja, az arra vonatkozó jogi álláspontját kifejti, vagyis, ha a jogszabálysértésre való hivatkozása indokait is ismerteti. A felülvizsgálati kérelem központi eleme a megsértett jogszabályhely megjelölése és a jogszabálysértés körülírása, mert ezek határozzák meg a Kúria felülbírálati lehetőségének tartalmi és perjogi kereteit. Érdemben csak azok a hivatkozások vizsgálhatók, amelyek esetében a törvény által előírt tartalmi követelmények maradéktalanul teljesültek, az egyéb hivatkozásokat a Kúria figyelmen kívül hagyja. Ha a fél a felülvizsgálati kérelmében több, egymástól elkülönülő jogszabálysértésre hivatkozik, valamennyi hivatkozásának rendelkeznie kell az előzőekben meghatározott tartalmi követelményekkel [Kúria Pfv.20.513/2023/8., Pfv.20.629/2023/5., Pfv.21.043/2022/11., Gfv.30.143/2023/6., Pfv.I.20.006/2024/7., egyezően: 1/2016. (II. 15.) PK vélemény 3. és 4. pontja].

[53] Mivel a felperes felülvizsgálati kérelme a Ptk. 7:19. §-ának és 7:40. §-ának megsértésével kapcsolatban a fenti követelményeknek nem felelt meg, azt e körben a Kúria érdemben nem vizsgálhatta.

[54] A felperes a felülvizsgálati kérelemben azt is állította, hogy a jogerős ítélet sérti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) és (2) bekezdését, 25. cikk (1) és (2) bekezdését, 28. cikkét. Az

Alaptörvény 28. cikke szerint a bíróságoknak a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét az Alaptörvénnyel összhangban kell értelmezniük. Ebből következően a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott jogszabálysértések vizsgálata körében a Kúriának a megsértettként állított jogszabályi rendelkezést az Alaptörvénnyel összhangban kell értelmeznie, és erre figyelemmel kell állást foglalnia a jogszabálysértésről. Ilyen, az Alaptörvény megsértettként hivatkozott rendelkezéseivel összefüggő jogszabálysértés azonban az adott ügyben nem volt azonosítható.

[55] A Kúria a kifejtettekre tekintettel a Pp. 424. § (3) bekezdése alapján a másodfokú bíróság eljárási okból jogszabálysértő ítéletét hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

[56] A felperes felülvizsgálati kérelme eredményre vezetett, ezért a Kúria a Pp. 83. § (1) bekezdése alapján a perveztes I-III. rendű alpereseket kötelezte a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 2. § (1) bekezdés a) pontjában foglaltak szerint a felperes által csatolt költségfelszámításnak megfelelően meghatározott, a felperes jogi képviselével a fellebbezési és a felülvizsgálati eljárásban felmerült ügyvédi munkadíjból, valamint a felperes által lerótt felülvizsgálati eljárási illetékből álló fellebbezési- és felülvizsgálati eljárási költség megfizetésére.

[57] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 405. § (1) bekezdés alapján megfelelően alkalmazott Pp. 376. § (1) bekezdése alapján tárgyaláson bírálta el.

[58] Az ítélet elleni felülvizsgálatot a Pp. 407. § (1) bekezdés d) pontja zárja ki.

A határozat elvi tartalma

A fél által előadott, de figyelembe nem vehető tényállítást a bizonyítási kötelezettség szempontjából is figyelmen kívül kell hagyni.

Záró rész

Budapest, 2025. március 12.

Dr. Puskás Péter s.k. a tanács elnöke, dr. Gyarmathy Judit s.k. előadó bíró, dr. Csesznok Judit Anna s.k. bíró, dr. Suba Ildikó s.k. bíró, dr. Varga Edit s.k. bíró

A kiadmány hitelül:

Sz.Sz.

bírósági ügyintéző